

FOLKTECKEN? – HÄR HAR DU DEM!

Det behövs en förenklad väg till teckenanvändande – för stora och små.

Börja teckna direkt!

Ibland är det trögt att komma igång. Kanske personer i omgivningen (föräldrar och personal) vill vänta med att börja teckna tills de får gå en kurs? Men visst kan vi börja ändå! Då behövs en uppsättning tecken som går snabbt att lära och som personer i omgivningen kan börja använda direkt.

12 genomtänka tecken som breddar vår kommunikation idag!

De 12 folktecknen är tänkta att utgöra en sådan uppsättning. Men det är inte bara dessa tecken – utan också tankar om varför vi valt just de tecknen och om hur de ska användas som vi vill förmedla.

Vi har valt tecken som generöst använda kan underlätta i *många* och *olika* situationer. Vi i omgivningen ska känna oss bekväma med dem och använda dem *ofta* i vardagen - tillsammans med andra gester och mimik vi redan använder - för att göra oss förstådda i kontakt med t ex små barn och andra på tidig utvecklingsnivå. De ska bli en del av vårt naturliga kropps- och gestspråk.

Våra folktecken är centrala och tidigt meningsfulla tecken för den som så småningom kanske behöver tillgång till många fler tecken, men det handlar också om att faktiskt använda tecken i grupper av personer på tidig utvecklingsnivå, som komplement till t ex naturlig AKK, konkreta föremål etc.

Använd själv!

Det är personerna i omgivningen som ska använda tecknen själva, bli bekväma med dem och använda sig av dem på ett naturligt sätt oavsett om barnet (tonåringen, den vuxne) själv så småningom kommer att använda sig av tecknen eller inte. Genom att vi i omgivningen använder oss av dem förstår de bättre och *kanske* skulle de kunna dra nytta av genom att själv använda...

Tecknen ska erbjudas generöst!

Det ska vara få tecken, men tecken som omgivningen använder hela tiden, i många sammanhang och tecken som barnet/den vuxna själv *om* de själva använder leder till något positivt.

Tecken som kan användas i MÅNGA kommunikationssituationer blir "oftaanvända" till skillnad från "sällananvända" tecken som t ex "apa" eller "bil" eller "apelsin". (Ibland ingår det många "sällananvända" tecken i den första uppsättningen tecken, men sådana kräver närvaro av föremålen ifråga och blir därför knappast lika integrerade i omgivningen som ska vara modeller/förebilder. Man glömmer dem lättare, eller så är det så sällan man naturligt får visa upp att man kommer ihåg dem!)

Tecken som ger något!

Våra folktecken ska "löna sig", göra faktisk skillnad och vara kommunikativt meningsfulla. Det är klart att det är roligt att kunna teckna vad som finns på en bild i en bok, eller orden i en sång, men ännu viktigare kommunikativt är det att få "MER" av något attraktivt eller att få "HJÄLP" när det behövs.

Hur kom vi fram till just dessa tecken?

Vi har frågat andra runt oss och kommit fram till en uppsättning "folktecken" som vi delar med oss av. Tecknen finns och ingår ofta i basförråd för teckenkurser etc, men drunknar ibland i de "sällananvända" tecknen. Vi har fått mycket respons vid de tillfällen vi presenterat dem. Många säger: det här behövs, det här kan vi ge föräldrar, eller kollegor, direkt i handen, går snabbt att lära, är inte för övermäktigt... Många har redan gjort ungefär så här – och kallat tecknen för "tidiga tecken" men roas av tanken på Folktecken för alla. T ex är det en utmärkt uppsättning för dig som vill roa dig med babytecken med barn och barnbarn. Det här är en uppsättning som passar utmärkt för detta också.

Det behövs en "metodik" också för folktecken

Som med allt annat i AKK, är det en fråga för den starka parten i omgivningen att FÖRSTÅ själva idén. Det är inte bara vilka tecken vi väljer som gör att de blir "oftaanvända". Tecknen i sig själva leder inte till kommunikation, det är det människor som gör. Så du som förmedlar "folktecken" till andra

behöver också visa *hur*. Flera av de tecken som vi valt bör användas i en vid bemärkelse, som begrepp, inte bara som en översättning, där motsvarande ord används. Några exempel:

De tecken vi har valt

MER. Hitta många situationer i vardagen där "mer" av något kan erbjudas... Stanna upp - i olika situationer - och fråga barnet (tonåringen eller den vuxne...) (vill du ha) MER? Använd tecknet även i situationer där betydelsen kanske är "vill du fortsätta?" "Vill du göra/se/höra/smaka igen?" ... allt som innebär att tecknet ger möjlighet för plustjänster, förmåner, ökad tillgång, upprepning... Kommentera också med tecken vad du själv gör: "jag tror jag vill ha lite mer" eller "jag fortsätter nog lite till".

KOM. Använd i många situationer och i vid bemärkelse (inte bara när du vill att någon ska komma till dig), i t ex betydelsen "här ska du få se", "gör detta med mig", i situationer där du vill påkalla uppmärksamhet...

LYSSNA och **TITTA** är också tecken som skapar uppmärksamhet, men, som de andra, också som kommentar om det man själv gör..

HJÄLP/HJÄLPA. För små barn motsvarar lyftningen i tecknet ofta det som många barn vill ha hjälp med: komma upp. Sitter barnet otåligt i säng eller barnstol: "vill du jag ska HJÄLPA dig?" Tecknet hjälp kan användas i många andra situationer som erbjudanden "vill du jag ska hjälpa dig" – hämta nallen, ta på kläder...

ÄTA och **DRICKA** ska förstås också användas i vid bemärkelse för t ex mat och dryck och hungrig och törstig och framförallt som kommentarer till vad du själv och andra gör...

TYCKA/TYCKER OM hoppas vi att var och en finner många situationer för i vardagen. Kanske för att visa hur jag själv uttrycker mig i första hand: "det här var roligt – det tycker jag om".

KAFFE. Behövs verkligen KAFFE – för små barn? Ja, även ett litet barn som själv inte gillar kaffe får se tecknet användas i sin nära omgivning av viktiga personer. För de flesta vuxna som har någon kontakt med tecken är väl tecknet för KAFFE ganska välintegrerat? Det används ofta spontant mellan vuxna som "nu går jag på fika" eller "är du inte också sugen på kaffe?". Det ökar chansen för barn att se tecken och kan dessutom fungera som tecken för "rast" och "fika" för både små och stora. För vuxna med funktionsnedsättning som gillar kaffe är det ju ett självklart och viktigt vardagstecken förstås...

BRA uppmuntrar och kan också användas som kommentar i många situationer: "det här blev bra/ser bra ut/blev ju rätt"

Vissa personer har haft invändningar mot valet av några tecken. De har kanske erfarenheter att dessa tecken ibland används mer i uppfostrande syfte än som kommunikativt stödjande? Det är viktigt *hur* och *när* och *varför* man använder ett tecken. SLUT och FEL är sådana exempel. VÄNTA (som inte finns med här) är ett annat. De är kommunikativt viktiga tecken och rätt använda får de stor betydelse:

SLUT. Använd tecknet både för "slut" och "sluta", framför allt som kommentar till olika skeenden, (det är mycket som tar slut i vardagen, från mat på tallriken, till att inte vara ute längre, till TV-program - inte för att uppfostra. Kommentera ofta genom att teckna SLUT: "oj var det slut", "vill du sluta?", "nu ska vi snart sluta"...

FEL. Självklart ser vi risken att "fel" kan användas i korrigerande syfte, men det är inte meningen. Vår tanke är att tecknet för FEL ska du använda som kommentar i olika situationer, gärna humoristiskt... "oj, nu blev det fel", "ska det vara så här? – nej, det är ju fel". Det är kognitivt och psykologiskt viktigt att ge personer med funktionsnedsättning möjlighet att tidigt få ett begrepp för och kanske själv på sikt uttrycka att något inte känns eller är rätt, eller att man har blivit missförstådd.

Läs mer om tecken:

Heister Trygg, B: (2010). *TAKK- tecken som AKK*. www.sokcentrum.se; *BAM språkteknik. Teckenkommunikation – grundordbok med illustrationer*. www.bam-sprakteknik.se; Forsberg, J. & Rosqvist, Å. (2011). *Babytecken*. www.teckenparlor.se

Och när du sedan är igång behöver du förstås fler tecken – sök kurser kring TAKK!

Läs mer om folktecknen och beställ vykort och affisch via www.sokcentrum.se